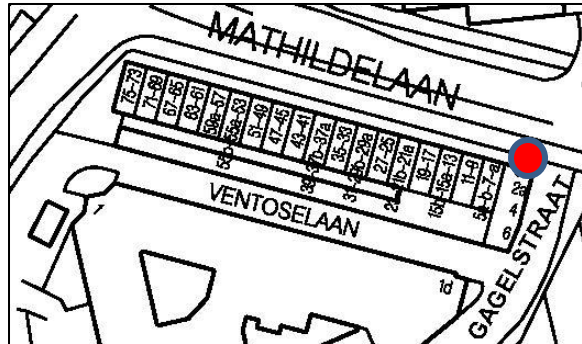

Gemeentelijk monument

Gagelstraat 2-6

Deel van object Mathildelaan 3-75 en Gagelstraat 2-6

Datum van aanwijzing: 18-11-2003

Redengevende omschrijving

Beschrijving

Ventosecomplex.

De sigarenfabriek van F. van Gardinge & Comp bestond uit een langgerekt fabriekscomplex, waarvan het oudste gedeelte tot stand kwam tussen 1875 en 1886. De oorspronkelijke ligging direct aan het spoor sloot aan bij de industriële functie. Onder architectuur van L.J.P. Kooken werd deze fabriek tussen 1898 en 1920 uitgebreid met een bouwlichaam van vier lagen en uiteindelijk 31 traveeën. Daarachter een stookhuis en een gebouw met sheddaken. Het fabrieksgebouw van L.J.P. Kooken betreft een typisch 19e eeuwse zware baksteenarchitectuur op een stalen geraamte. Tussen een verticale geleding met penanten in voor- en achtergevel zaten op regelmatige afstanden raampartijen. Nadat het bedrijf van Van Gardinge in 1923 failliet was gegaan, werd het gebouw in 1927 verworven door de NV Exploitatiemaatschappij Ventose uit Amsterdam. In opdracht van Ventose werd de fabriek verbouwd tot een appartementencomplex, waarbij werd uitgegaan van het bestaande grondplan en volume. Bij de verbouwing werd het oostelijk gedeelte gesloopt. Voorgevel, fundering, fabrieksvloer en staalskelet van de uitbreiding vanaf 1898 zijn in het huidige gebouw opgenomen. Aan de oostkant werd op de oude plattegrond een nieuw volume toegevoegd.

Het complex bestond oorspronkelijk uit 5 winkel-woonhuizen, 1 café-woonhuis, 14 benedenwoningen en 21 bovenwoningen, telkens van twee verdiepingen. Het meest westelijke gedeelte waarin zich een hotel bevond (volgens het ontwerp een café met bovenwoningen), is in 1970 gesloopt in verband met de aanleg van de Vonderweg.

Het gebouw heeft een verbrede travee met torenopbouw, waarbij de ter plaatse naar voren springende rooilijn van de vroegere fabriek is aangehouden. In de toren bevinden zich de boilers en de expansievaten die bij de gietijzeren installatie hoorden.

Aan de oostzijde bevinden zich gemetselde balkons. En op het dak bevinden zich glazen opbouwen in houten kozijnen.

De toegangen tot de woningen bevinden zich in portieken aan de voorzijde. De houten raamkozijnen hadden oorspronkelijk een horizontale roedenverdeling. De begane grond van de voorgevel en de entrees en portieken zijn met natuurstenen platen bekleed. Het metselwerk komt in verschillende verbanden en steenformaten voor en was oorspronkelijk ongeverfd of plaatselijk met ossenrood behandeld. De kozijnen zouden lila zijn geweest.

Op het dak, de toren en de hoeken van de gemetselde balkons zijn smeedijzeren ornamenten aangebracht.

De achtergevel van het woongebouw laat nog de oorspronkelijke bakstenen penanten zien, zij het dat de ramen zijn vervangen en het raster van de balkons hieraan is toegevoegd.

Aan de achterzijde bevindt zich uit de tijd van de fabriek nog het stookhuis met de schoorsteen en een gebouw met sheddaken uit 1920, dat is verdeeld in 20 garages.

Gemeentelijk monument

Waardering

De Ventoseflat is van algemeen belang wegens zijn cultuurhistorische waarde op grond van de volgende criteria.

Stadshistorische betekenis: de Ventoseflat draagt bij aan het herkenbaar houden van de historische ontwikkeling van de stad. Het is het eerste appartementengebouw in Eindhoven en het eerste in Zuid-Nederland van die schaal. De etagebouw met portiekontsluiting naar Amsterdams voorbeeld, vertoont een hoge graad van stedelijk bouwen en vormt in Eindhoven een uiting van de toenemende verstedelijking na 1920. In projecten als deze bracht het Amsterdamse architectenbureau Gulden & Geldmaker sociaaldemocratische denkbeelden in de praktijk. Dit maakte de Ventoseflat tot het eerste woongebouw in Eindhoven met collectieve voorzieningen. Het gebouw is tevens een vroeg voorbeeld van herbesteding van industrieel erfgoed: in het gebouw is een deel van de fabriek opgenomen en de sheddaken aan de achterzijde herinneren nog aan de vroegere bestemming.

Architectonische waarde: de Ventoseflat is een bijzonder voorbeeld van de architectuur van de Amsterdamsche School in Zuid-Nederland. Het is het enige ontwerp dat architect J. M. van der Mey in Zuid-Nederland in opdracht realiseerde. Het heeft als zodanig ook zeldzaamheidswaarde.

Karakteristiek is vooral de langgerekte vorm, die versterkt wordt door de wijze waarop de vensters in lange horizontale banen in de gevel zijn aangebracht. De stijl van de Amsterdamsche School, expressionistisch met kubische vormen is o.a. herkenbaar aan de toren en de verspringende geveldelen en de glazen opbouwen op het dak. De toren op het dak is zeldzaam, omdat Van der Mey dit bij andere ontwerpen niet altijd heeft mogen uitvoeren.

Stedenbouwkundige markering: het complex accentueert door zijn ligging en langgerekte vorm de corridor van het station naar Strijp S.

De Ventoseflat is tevens van algemeen belang wegens zijn schoonheid op grond van zijn expressieve architectonische vormgeving in de canon van de Amsterdamse School en de ruimtelijke werking van het gebouw in zijn omgeving.

Ventoseflat, appartementengebouw in 1927 ontworpen door Gulden & Geldmaker en J.M. van der Mey in de stijl van de Amsterdamse School, als verbouwing van de voormalige sigarenfabriek van F. van Gardinge & Comp., die hier gevestigd was tussen 1875-1923. De Ventoseflat is gebaseerd op het grondplan van deze fabriek en in het noordwestelijke deel is het casco van de uitbreidingen van het fabrieksgebouw vanaf 1912 opgenomen. De oorspronkelijke draagconstructie is nog aanwezig en de voorgevel van de fabriek bevindt zich achter de huidige. In de achtergevel zijn de travee-indeling en de oorspronkelijke gevelopeningen herkenbaar. Het bijgebouw met sheddaken aan de achterzijde herinnert nog aan de vroegere bestemming.

Het appartementengebouw kenmerkt zich door de langgerekte vorm, die versterkt wordt door de wijze waarop de vensters in lange horizontale banen in de gevel zijn aangebracht. De stijl van de Amsterdamse School, expressionistisch met kubische vormen is o.a. herkenbaar aan de toren, de verspringende bouwvolumes onder platte daken met overstek en de glazen opbouwen op het dak. De torenopbouw met siermetselwerk vormt een bijzonder accent. De vormtaal uit zich ook in de detaillering van het metselwerk en oorspronkelijk ook in smeedijzeren ornamenten. Bijzondere details aan de voorgevel zijn verder: de hardstenen bekleding en de portieken op de begane grond met oorspronkelijke deuren, ramen en winkelpuien, de profilering in horizontale banden van de bakstenen gevel van de verdiepingen, het metselwerk in kettingverband en de uitspringende vensters en muurdammen met siermetselwerk. De etagewoningen hebben een portiekontsluiting naar Amsterdams voorbeeld. In het interieur zijn nog van belang: de kamer-en-suite en de paneeldeuren met raampjes. In projecten als deze bracht het Amsterdamse architectenbureau Gulden & Geldmaker sociaaldemocratische denkbeelden in de praktijk. De Ventoseflat was het eerste woongebouw in Eindhoven met collectieve voorzieningen.

De Ventoseflat is van architectuurhistorische waarde als een bijzonder voorbeeld van de architectuur van de Amsterdamse School in Zuid-Nederland en is te beschouwen als een belangrijk werk van J.M. van der Mey. De Ventoseflat is uit een oogpunt van schoonheid waardevol wegens zijn expressieve architectonische vormgeving.

Het gebouw is cultuurhistorisch van belang, omdat het bijdraagt aan het herkenbaar houden van de historische ontwikkeling van de stad. Het gebouw is een vroeg voorbeeld van herbesteding van industrieel erfgoed. Het is het eerste appartementengebouw in Eindhoven en het eerste van die schaal in Zuid-Nederland. De etagebouw vormt in Eindhoven een uiting van de toenemende verstedelijking na 1920. Het complex is door zijn ligging en langgerekte vorm een stedenbouwkundig markant element.

Gemeentelijk monument

Monumenten Inventarisatie Project (M.I.P.)

Adres: Mathildelaan 3 t/m 75

Oorspronkelijke functie: Fabriek

Hoofdfunctie: Boerderij, molen, bedrijf

Type: Industrie

Architect: Gulden, Z., Geldmaker

Bouwperiode: 1929

Bouwstijl: Nieuwe Bouwen

Gevels en materialen: Vierlaags baksteen. Torenachtige uitbouw met sterke geleding van volume, op de hoek dakkamer.

Vensters en deuren: Vernieuwde ramen.

Dak en bedekking: Platdak.

Motivering: Architectuurhistorisch belang.

Bijzonderheden: Skelet van sigarenfabriek. Blok van woningen. Aan de achterkant laagbouw met sheddak. Veelhoekig onderbouw van schoorsteen. Exploitatie Maatschappij Ventose.